

Drempelniveau

In 1972 werd in Rüşchlikon in Zwitserland door vertegenwoordigers van de Raad van Europa het initiatief genomen om voorstellen te ontwikkelen hoe men uiteindelijk het aanleren van vreemde talen zou kunnen bevorderen.

De Raad van Europa en met name de commissie van culturele samenwerking (CCC = Commission of Cultural Cooperation) pleitte al eerder voor een versterking van het vreemdetalenonderwijs en voor de vervanging van onderwijsmethodes die niet rekening houden met de communicatieve behoeften van de scholieren.

Tijdens de vergadering in Zwitserland werd een project op touw gezet om een leersysteem op te bouwen voor volwassenen in de vorm van een "unit-credit-systeem".

In het kader van de CCC werd een subcommissie gevormd met de taak een leerdoelomschrijving voor het bereiken van een minimale taalvaardigheid of voor een communicatieve competentie op het laagst mogelijke niveau te ontwikkelen.

Voorzitter en leider van dit project werd John Trimm, directeur van het instituut voor linguïstiek van de universiteit Cambridge. Leden waren David Wilkins, Groot-Britannië, René Richterich, Zwitserland, en Jan van Ek, Nederland.(1)

Het eerste resultaat van de werkzaamheden van de project-commissie was de uitwerking van een leerprogramma voor het Engels, een leerdoelbepaling op grond van een behoeftenonderzoek. Het taalmodel voor het Engels werd "The Threshold Level" genoemd. En onder die naam stond ook de eerste publicatie.(2)

Het op de Engelse taal toegepaste project was "de specificatie van leerdoelen die als relevant werden beschouwd voor het bereiken van een minimale taalvaardigheid; het 'Threshold Level' was tevens bedoeld om als referentie-instrument te dienen voor de verdere ontwikkeling van leersystemen."(3)

En sindsdien verschenen soortgelijke modellen voor de volgende Europese talen:

(1) Jan A. van Ek, The Threshold Level. Ein Projekt des Europarats. In: Sprachminima und Abschlußprofile, Frankfurt: Diesterweg 1977, pp. 91-103.

(2) Jan A. van Ek, The Threshold Level, Raad van Europa. In 1980 verschenen als: The Threshold Level English, Oxford: Pergamon 1980.

(3) Armel Wynants, Drempelniveau, Nederlands als vreemde taal, Raad van Europa, Strasbourg 1985, p. 1.

- a) "Un niveau seuil" voor het Frans
- b) "Kontaktschwelle" voor het Duits
- c) "Livello soglia" voor Italiaans
- d) "Et taerskelniveau" voor het Deens
- e) "Un nivel umbral" voor het Spaans

En in 1985 werd de reeks dan ook nog door "drempelniveau" voor het Nederlands verrijkt.

Wat zijn nu de basisprincipies voor het drempelniveau? Zoals reeds eerder gezegd, gaat het om een bepaling en omschrijving van de leerdoelen voor het Nederlands om een minimale competentie naar het unit-credit-systeem te bereiken.

In het eerste deel van het drempelniveau worden in een nauwkeurige uiteenzetting de grondbeginselen van het project omschreven. De vraag "welk leerdoel voor welke doelgroep" maakt duidelijk, dat de behoeften van doelgroep tot doelgroep verschillen, maar toch het globale streefdoel van het drempelniveau eigenlijk onaangetast laten.

Onder de doelgroepen voor het drempelniveau voor het Nederlands als vreemde taal worden de mensen in het franstalige gedeelte van België, de buitenlandse werknemers in het Nederlands taalgebied en hun familieleden, de vluchtelingen, de migranten uit voormalige kolonies en de kinderen van de voorgenoemde groepen genoemd.⁽⁴⁾

Er ontbreekt mijns inziens de doelgroep die het Nederlands in het buitenland leert, b.v. de studenten en scholieren in het Duitse taalgebied.

De leerdoelbepalingen worden door een pragmatische aanpak gekenmerkt. Voor het omschrijven van de situaties voor de communicatie worden de volgende criteria gebruikt:

- de sociale domeinen waarin communicatie plaatsvindt,
- de karakteristieken van de communicatiepartners,
- de situering van de communicatie in ruimte en tijd en
- de communicatievormen (taalgebruikswijzen of taalvaardigheden). ⁽⁵⁾

Voor toekomstige leerboeken en voor de praktische taalverwerving zou het tweede deel van "Drempelniveau" van het grootste nut zijn; onder de titel "Taalhandelingen, algemene begrippen en specifieke begrippen" wordt het materiaal samengedragen dat voor het bereiken van een minimale communicatieve competentie noodzakelijk is.

Enige voorbeelden geven nadere inlichtingen hoe dat in de praktijk er uitziet. De titel "informatie uitwisselen" op bladzijde 53 is opgesplitst in "mededeling, vraag en antwoord", het begrip "vraag" is weer onderverdeeld in "naar iets/iemand informeren" en "zich vergewissen":

(4) Wynants, op. cit., pp. 13-18.

(5) id. p. 20.

1.2.2. ZICH VERGEWISSEN (6)

- bevestiging uitlokken + mededelende zin met vraagintonatie + hè?
U komt uit België, hè?
- + mededelende zin met vraagintonatie + niet
 waar?
Je bent student, niet waar?
- + toch (ongeaccentueerd)
Je bent toch in Antwerpen geboren?
- + retorische negatie
Bent U geen Nederlander?
- + is het waar (dat ...)?
- + zeker (niet/geen) ongeaccentueerd
Ze zijn nu zeker angekommen?
Zo vroeg in de avond zijn ze zeker nog niet
naar bed?

Het begrip "ruimte" behoort tot de "algemene begrippen" en is onderverdeeld in "situering (absoluut en relatief), stilstand, beweging, richting (doel van beweging), verplaatsing van personen en voorwerpen, afstand, herkomst en afmetingen ... ".(7)

Hier is het begrip "afstand" als voorbeeld gekozen:

2.2.6. AFSTAND (8)

- + hoe ver Ik weet niet hoe ver dat is.
 Hoe ver ligt het museum?
- + ver
 (van/tot/naar) Het is niet heel ver (weg).
 Is dat ver van hier?
- + dichtbij (bw.) Dat is hier dichtbij.
- + dichtbij
 (voorz.) Dat is dichtbij het politiekantoor.
 ... enz. ...

(6) id. pp. 56-57.

(7) id. p. V.

(8) id. pp. 100-101.

De sectie III met de "specifieke begrippen" omvat 15 subtitels, één daarvan is aan het onderwijs of de opleiding gewijd. Naast de onderwijsvakken vindt de lezer daar ook woorden zoals "diploma, examen, toets, proefwerk, slagen en zakken".(9) Er volgt tenslotte deel 3 met het grammaticale inventaris en deel 4 met de registers, daaronder een alfabetische woordenlijst en een register van taalhandelings- en begrippen.

Het "Drempelniveau - Nederlands als vreemde taal", zoals zijn voorbeeld "Threshold Level" ook, moet worden bekeken in het kader van de discussie over een "minimale taalbeheersing". Het zou onder meer kunnen helpen een oplossing te vinden op de belangrijke vraag: Hoeveel lesuren moeten op het lesrooster worden geplaatst en hoeveel leerjaren zijn nodig om een minimale taalvaardigheid te bereiken? Want nieuwe vakken zoals de informatica vergen hun aandeel van lesuren. Waar en hoeveel kan worden bezuinigd?

Het was dus eigenlijk geen verrassing, toen het Vakverbond Moderne Talen (FMF) tijdens de algemene discussie over de hervorming van de bovenbouw van de gymnasia in de Bondsrepubliek voor zijn congres in Mainz in 1976 de titel "Sprachminima und Abschlußprofile" koos en onder dezelfde naam in 1977 ook een documentatie publiceerde.(10)

Tussen de twee extreme posities "absoluut geen kennis van de taal" en het "echte bilinguïsme" moet ergens het doel liggen van het schoolse vreemdetalenonderwijs. Maar waar is dat precies? welke kennis van de taal is absoluut noodzakelijk om van een minimale communicatieve competentie te kunnen spreken?

"Drempelniveau" heeft op deze vraag een precies antwoord gevonden. Dat moet worden gewaardeerd. Maar ook de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN) heeft zich bezig gehouden met een soortgelijke doelomschrijving. De IVN nam in 1973 het besluit, een "erkend examen Nederlands voor anderstaligen met een daaraan verbonden getuigschrift" te ontwikkelen en vormde een werkgroep die door Brussel en Den Haag krachtig gesteund werd. De leraren Nederlands kennen het certificaat, dat nu al sinds jaren op drie verschillende niveau's wordt aangeboden: elementaire kennis, basiskennis en uitgebreide kennis.(11)

Alle goeie dingen bestaan in drieën: ook het verbond van de Duitse volksuniversiteiten heeft zonet een certificaat voor het Nederlands ontwikkeld. Op 9 mei 1987 werden de eerste examens afgelegd.

(9) id. p. 188.

(10) Hüllen/Rasch/Zapp, Sprachminima und Abschlußprofile, Frankfurt: Diesterweg 1977

(11) "Certificaat Nederlands", College Erasme, Place Pascal 1, B-1348 Louvain-La-Neuve.

Het zou zeker een interessante maar niet makkelijke taak zijn het "Drempelniveau", het internationale certificaat en het Duitse VHS-certificaat met elkaar te vergelijken. Zeker zullen zij hun invloed uitoefenen op toekomstige leerboeken en natuurlijk ook op de programma's van de cursussen Nederlands voor volwassenen aan de volksuniversiteiten.

Het "Drempelniveau" omschrijft weliswaar slechts het doel, maar niet de weg om dat doel te bereiken. Het ligt dus voor de hand, dat zich de deskundigen en de toekomstige auteurs van leerboeken met deze taak zullen moeten bezig houden.